

καὶ ὀρθότατα. Ἐν τῇ ἐπαύλει του, τῇ εὐρισκομένῃ ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Βικεντίας, παρὰ τὴν λίμνην Λουγάνην, ἡ μεγαλύτερα του εὐχαρίστησις ἦτο νὰ δέχεται τοὺς διαφόρους Γάλλους φίλους του. Ἐνίοτε μάλιστα ἐλυπεῖτο νὰ μὴ δέχεται πλέον ἐπισκέψεις. Ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ἡ Γαλλία, ἡ τόσον φιλόξενος εἰς τὰς δόξας αἰτίνες δὲν ἦσαν ἰδιαιτά του, τοῦ παρείχεν ἄλλο τι ἢ ἓνα ἀπλοῦν θαυμασμὸν ἐκ φήμης προερχόμενον. Τὸν ἐξέτιμα, Ἐν αὐτῷ ἔτιμα ἓνα χαρακτηριστικὸν εὐγενῆ, μίαν ὥραϊαν ζωὴν, τὴν τιμίαν προσπάθειαν συγγραφῆς, ὅστις ἀφιερῶσας ἔλον σχεδὸν τὸν βίον του εἰς τὸ γράφειν δὲν παρήγαγε πλείονα βιβλία τῆς ἡμισείας δωδεκάδος· τὴν εἰλικρινῇ συνείδησιν ἐνὸς πιστοῦ, ὅστις μερμυγῶν πρὸ πάντων περὶ ἠθικοῦ ἰδανικοῦ, δὲν ἡσχολήθη εἰς τὴν φιλολογίαν εἰμὴ διὰ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὸ τὸ ἰδανικὸν καὶ τὴν πίστιν. Δὲν λησμονεῖ τις τὴν καταδίωξιν ἣν ὑπέστη ὁ «Ἅγιος» ἐν Ἰταλίᾳ· εὗρε τοῦναντίον ἄσυλον εἰς τὴν Revue des deux mondes εἰς ἣν, πρὶν ἢ μάλιστα μεταφερθῇ εἰς τὸ νοσοκομεῖον ὅπου ἀπέθανεν, ὁ Fogazzaro ἡδυνήθη νὰ ἰδῇ ἀρχίζουσιν καὶ τὴν δημοσίευσιν τοῦ τελευταίου του μυθιστορήματος «Leila.»

Ἐν αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ Βικεντίᾳ, ἐν ἣ καὶ ἀπέθανεν ὁ Fogazzaro, ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1842. Ἐκεῖ ἐπίσης, ἐν αὐτῇ τῇ προσφιλεῖ γωνίᾳ τῆς Λομβαρδίας, ὁ Fogazzaro διέτριψε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του, παρετήρησεν, ἐσκέφθη, συνέλαβε καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ ἔργον του, ἔργον ἐρίων, στενὸν καὶ συγγενερωμένον, τὸν «μικροκόσμον» του τῆς χθὲς καὶ τῆς σήμερον. Οἱ γονεῖς του—ὁ πατὴρ του κυρίως ἄνθρωπος εὐρυτάτης καλλιτεχνικῆς μορφώσεως—ἠνύνησαν ἀμέσως τὰς φιλολογικὰς του διαθέσεις· ἔσχεν ὥς διδάσκαλον ἀρβῶν συγγραφά—προφητικὸν σύμβολον ἐκείνου ὅπερ ἔμελλε νὰ εἶναι ἀργότερον τὸ ἰδανικὸν τοῦ μεγάλου καθολικοῦ συγγραφῆς. Ἐν τούτοις ὅμως ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξε ἐπιρροὴ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ποιησιν καὶ πίστιν ὁ Fogazzaro δὲν ἦτο ὀλιγότερον πνεῦμα περιεργον καὶ παρατηρητικόν. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου, ἐσπούδασε τὰ νομικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἐμελέτησε τὸν Darwin καὶ τὰς θεωρίας αὐτοῦ—μήπως δὲ δὲν εὐρίσκειται ἐκεῖ ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ τοῦ «νεωτερισμοῦ» ὃν ὁ καθολικὸς οὗτος συγγραφεὺς προσεπάθησεν εἰς πείσμα τῆς Ρώμης νὰ ἀναμίξῃ εἰς τὴν θρησκείαν του, καὶ αὐτοῦ τοῦ ρεαλισμοῦ, ὃν ὁ ποιητὴς οὗτος ἐδοκίμασεν εἰς πείσμα τῶν ἀνθρώπων, νὰ προσδῇ εἰς τὰς ταραχὰς τῆς συνειδήσεώς του, εἰς τοὺς φόβους, εἰς τὰς θλίψεις τῆς ἀγιότητος ἢ τῆς ἁμαρτίας; Ὅλη λοιπὸν ἡ ἔμπνευσις τοῦ Fogazzaro εἰς ἀνάμνησιν τοῦ λογιῶν ἀρβῶ ἦτο θρησκευτική. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τουρίνου, θὰ ἐστρέφετο πρὸς τὸ μέλλον, ὅχι πρὸς τὸ παρελθόν, λαμβάνουσα ὅπιν μεταρρυθμιστικὴν. Τέλος, εἰς ἀνάμνησιν τῆς γενεθλίας χώρας θὰ εἶχεν ἀντίληψιν τὴν ζωὴν καὶ φύσιν· ἡ ζωὴ, ἦν γνωρίζει τις καλῶς διότι ξῇ ἐν αὐτῇ· ἡ φύσις, ἦν ζωγραφίζει τις καλῶς διότι τὴν βλέπει πάντοτε. Ἐκ τοῦ ἀρμονικοῦ μίγματος (κατόπιν μεγάλων κόπων, ἀναμιφβόλως, καὶ ἐπιμόνου μελέτης) τῶν τόσον ἀντιθέτων τάσεων, ἐγεννήθησαν (μέ διαλείμματα πολυετῇ καὶ πολλῷ ἀργῷ ἐν τῇ ζωῇ τοῦ συγγραφῆς) οἱ τρεῖς τόμοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς ἠθικῆς τριλογίας: Ὁ μικροκόσμος τοῦ παρελθόντος. Ὁ μικροκόσμος τῆς σήμερον. Ὁ Ἅγιος.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μάλιστα, τὸ 1906, προσεπαθίσανεν νὰ σκιαγραφήσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς τῆς σοβαρᾶς καὶ ἐκλυσιττικῆς φυσιογνωμίας. Ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ «Ἀγίου», τοῦ τελευταίου βιβλίου τῆς τριλογίας. Ἀναμιφβόλως ἦτο ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ ὀλίγον τραχὺς ποιητὴς τῶν πρώτων ποιημάτων, ὁ ὀλίγον μελοδραματικὸς μυθιστοριογράφος τῆς Malumbra, ὁ

ὀλίγον σκοτεινὸς ψυχολόγος τοῦ Daniel Cortis, ὁ λεπτολόγος ἱστορικὸς καὶ ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς τῶν δύο μικροκόσμων, ἦτο ὑπερεξηκοντούτης. Ἐκτοτε δὲν φαίνεται ὅτι ἡ Leila, ὥραϊον ἔργον ἐν τούτοις, ἔχει ἐκδηλώσει τί τὸ ἀγνώριστον εἰς τὴν τελείαν προσωπικότητα τοῦ συγγραφῆς αὐτῆς. Τότε εἶχα γίνει ἀρκετὰ δριμύς διὰ τὰ χάσματα τοῦ ἔργου καὶ τὰ εἶχα σημειώσει μετ' εἰλικρινείας. Σήμερον—νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπομικρύνσεως, ἡ ἀκούσιος ποιήσεως τῆς ἀναμνήσεως ἢ ἀπλῶς καὶ μόνον τὸ σεβαστὸν θέλημα τοῦ θανάτου ἢ τῆς δόξης;—βλέπω τὰς ὁριόκρητας αὐτοῦ καὶ δὲν αἰσθάνομαι εἰ μὴ τὸ εὐγενὲς αὐτοῦ πνεῦμα.

Ὅσakis ὠμίλουν περὶ τοῦ A. Fogazzaro ἦτο ἔθος νὰ προφέρωσι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ G. D' Annunzio ἦσαν οἱ δύο ἀδάμαντες τοῦ Ἰταλικοῦ στέμματος. Αὐτὴ ἡ δόξα, δι' ἧς ἀμφοτέροι ἐτίμων τὴν πατρίδα των, ἦτο ὅντας τὸ μόνον σημεῖον κατὰ τὸ ὅποιον ὁμοίασαν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ προσεγγίσῃ τις δύο συγγραφεῖς μᾶλλον ἀντιθέτους. Ὁ D' Annunzio εἶναι ὁ θριαμβευτὴς τοῦ λυρισμοῦ, ὁ μεγαλύτερος ὄνειροπόλος τῆς σήμερον, ὁ πλουσιώτερος δημιουργὸς πλαστικῶν τύπων καὶ ὁ ἀπληστότερος ἐρασιτέχνης τοῦ φιληδόνου σύμπαντος. Ὁ Fogazzaro, οὔτε αὐτὸς κατεφρόνει τὴν ὄπιν τῶν πραγμάτων καὶ τὸ κάλλος τοῦ κόσμου. Ἐγνώριζε νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ζωγραφίσῃ τὰ τοπεῖα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς δημιουργὸς ὄντων ἔτρεπε νὰ εἶναι καὶ τύπων, καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν κατηγορήσῃ τις ὅτι δὲν ὑπῆρξε καλλιτέχνης αὐτός, ὅστις δὲν ἐκορύνντο ποτὲ θεωρῶν τὰς ἀντανταλάσεις τῆς ἡμέρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς γωνίας τῆς γῆς. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν ζωὴν ἥτις παρουσιάζετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἡ συνειδήσις ἐδίδοι κυρίως μίαν ιδέαν ἠθικὴν καὶ μίαν θρησκευτικὴν ἢ σκέψιν του. Ἐκ τούτου δὲ, ὅπως ἀρκετὰ συχνὰ τὸ ἀπέδειξεν θὰ ἐπλησίαζε πολὺ πρὸς ἓνα διδάσκαλον ὃν ἠγάπησεν. Ὁ Manzoni καὶ μετ' αὐτοῦ ἐκεῖνο ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἐξέλιπε καὶ δὲν θὰ εὐρεθῇ ἀναμιφβόλως ποτὲ πλέον, τόσον ἡ συνάντησις ὑπῆρξεν ἔκτακτος, εἶναι ὁ νέος ζωγράφος τῆς ἀρχαίας ἀνθρωπίας, ὁ ρεαλιστικὸς παρατηρητὴς τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Μετάφρασις ΤΑΚΗ ΔΑΣΚΑΡΙ

ΓΝΩΜΑΙ

*Ἡ εὐτυχία ὅταν εἶνε πρὸ τῆς θύρας μᾶς μᾶς φαίνεται τόσον μεγάλη, ὥστε ἐγγίζει τὸν οὐρανόν. Ἵνα διέλθῃ διὰ τῆς θύρας μᾶς γίνεται τόσον μικρά, ὥστε δὲν τὴν διακρίνομεν πλέον.**

*Σχεδιογραφήματα κομικὰ καὶ γελοιογραφίαι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς δὲν προσβάλλουν κανένα. Ἐργάμεν ὀλιγότερον εὐαίσθητοι καὶ πολλὸν λογικώτεροι καὶ διὰ τοῦτο εὐκόλως ἐξοικειούμεθα πρὸς κάθε τι.**

*Πολλοὶ τῶν συγχρόνων καλλιτεχνῶν εἶνε πραγματικοὶ μάστιγες. Ἀναπτύσσονται ἐξαιρετικὴν εὐαισθησίαν ἥτις καθίσταται ἐπικίνδυνος λόφῳ τῆς λεπτότητός της. Παραληροῦσι μὲ χρώματα καὶ ἤχους, τὰ νεβρὰ των συνταράσσονται εὐκόλως, καὶ ζῶσιν εἰς εἶδος διαρκοῦς ἐξάρσεως.**

*Ἡ φωνὴ τῆς μεσοφώνου μᾶς διεγείρει ἐν εἶδος φρενιστικῆς ἐκπλήξεως, μᾶς ἐλευθερώνει τὴν ψυχὴν, μᾶς μεταμορφώνει τὸν γνωστὸν μᾶς κόσμον, μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ μόνῃ λέξει τὴν ὅποίαν ἡμπορεῖ νὰ εὖρω ὥστε νὰ ἐκφράξῃ τὴν ἰδιότητα τῆς φωνῆς τῆς μεσοφώνου καὶ νὰ δεικνύῃ τὴν συγκίνησιν ἣν διεγείρει εἶνε ἡ λέξις «μητέρα», δηλαδή ἡ παθητικώτερα, ἡ ἀγαπητοτέρα, ἡ ἐκφραστικώτερα λέξις εἰς ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους γλώσσας.**